

Alice Teodorescu: Upp till kamp mot flosklerna

Ledarkrönika I ett läge när samhället dras med stora problem på områden där staten inte längre förmår uppfylla sin del av kontraktet har politikerna inte råd att uppfattas som annat än ansvarstagande och handlingskraftiga. Men de måste också framstå som ärliga och äkta, skriver Alice Teodorescu.

Upplever du att svenska politiker generellt svarar på de frågor som ställs i debatter, intervjuer och i samtal med väljare? Grattis, då tillhör du en sällsynt skara! Av en ny undersökning från SvD/Sifo framgår att sju av tio svenska väljare svarar nej på frågan. Bara en av hundra upplever att politikerna mycket ofta svarar på frågorna de får (SvD 14/1).

Det anmärkningsvärda resultatet bör knappast förvåna. I ett debattklimat som alltmer kommit att premiera paketering framför innehåll, signalord framför komplexa resonemang, positionering framför ideologi och värderingar är det snarare en logisk konsekvens. Att det blivit så här, inte minst som ett resultat av den dåvarande alliansregeringens triangulerande och därigenom urvattnande av ideologiska positioner, beror på flera faktorer.

En förklaring är att många politiker drivs i högre utsträckning av rädsla för att begå misstag - och då tvingas löpa gatlopp i media och förlora makten - än av möjligheten att få behålla den genom att åstadkomma något i linje med de egna värderingarna, oavsett hur kontroversiellt eller impopulärt det genomförda råkar vara för tillfället.

Denna osunda rädsla för konflikt, som bottnar i föreställningen om att man behöver tilltala alla slags väljare samtidigt, föder i sin tur en paralyserande ängslighet. Priset för den som erkänner intressekonflikter och som därmed inte lovar allt till alla är stundtals mycket högt.

För att undvika att hamna i en situation där det sagda kan vändas mot en strävar därför många efter att uttrycka sig så tydligt - eller otydligt om man så vill - att inget kan ryckas ur sin kontext eller medvetet misstolkas. Till sin hjälp har man färdigkomponerade talepunkter och "oneliners" som är tänkta att skänka en känsla av kontroll i en svårkontrollerad situation.

Det paradoxala är att politikerna då visserligen kanske lyckas med att inte misslyckas, men priset blir att de uppfattas som hala eller rentav oärliga. Sådan arrogans upprör, med rätta, väljarna som får allt svårare att utkräva ansvar. Det resulterar utan tvekan i ökat politikerförakt och är i förlängningen ett hot mot den parlamentariska demokratin.

Ambitionen att inte stöta sig med någon särskild kan med andra ord leda till att man mer eller mindre ogillas av alla. Därutöver bidrar idisslande politiker till att det offentliga samtalet blir alltmer ytligt och antiintellektuellt. Eller som den tidigare socialdemokratiska strategen Jan Larsson formulerar det: "Svåra frågor löses ibland genom att inte böttna i frågan, utan genom att komma överens om vad man får och inte får säga" (SvD 14/1).

I ett läge när samhället dras med stora problem på områden där staten inte längre förmår uppfylla sin del av kontraktet har politikerna inte råd att uppfattas som annat än ansvarstagande och handlingskraftiga. Men de måste också framstå som ärliga och äkta.

Vill man på riktigt förstå varför politiska profiler som sinsemellan är så olika, som Donald Trump, Bernie Sanders, Gudrun Schyman eller Jimmie Åkesson, kan entusiasmera är det just känslan av autenticitet man ska studera. Dessa politiker uppfattas, oavsett vad man tycker om dem eller deras politik, som trovärdiga av sina anhängare eftersom de inte låter som förprogrammerade robotar.

Att vi är på väg in i en valrörelse i ett svårt parlamentariskt läge där mycket står på spel har knappast undgått någon. Risker är därmed överhängande att vi kommer att få se mer av debatter och utfrågningar som mest liknar välregisserade monologer och låtsassamtal. Men ju mer politikerna undviker att besvara de frågor som de får, alternativt besvarar dem med inövade floskler, desto mer kommer de att framstå som inkompetenta.

Den som vill vinna folkets gunst i september bör således sluta rabbla inövade plattityder och i stället verkligen lyssna och efter bästa förmåga försöka besvara de frågor som faktiskt ställs. Det är i sin ordning att behöva tänka efter, resonera, förhålla sig till intressekonflikter som innebär att grupper ställs mot varandra (vad annars är politik?), att tveka och att ibland till och med tillstå att man faktiskt inte vet.

Det främsta syftet med en debatt eller intervju kan inte vara att genom upprepning av snömos undvika en potentiell fadäs. Till syvende och sist bedömer väljarna politikerna efter vad de åstadkommer utifrån vad de sagt, inte utifrån vad de lyckats undvika att förmedla.

Alice Teodorescu

Nils Lundgren åsikter i samma tidning

Nästa internationella finanskris kommer, men inte 2018. Vi har dessutom valår i Sverige med sänkt förtroende för politikerna, svårigheter att bilda hållbar regering, konjunkturedgång på väg, bostadspolitiken låst och förvärrade problem med invandringen.